

MIRAMAR

NAGUIB
MAHFUZ

Alexandria!

He arribat, per fi. Bella gota de rosada, flor del lliri blanc, si resplendent que banya l'aigua del cel... El cor de la nostàlgia, la ciutat amerada de mel i de llàgrimes.

En veure l'edifici, gran i vell, és com si retrobara una cara antiga, gravada en la meua memòria; jo el reconec, però ell em mira amb indiferència, com si no em coneguera. Encara té les parets tacades d'humitat i encara s'imposa als altres edificis; domina la llengua de terra que, coberta de palmeres i d'acàcies frondoses fins a la mateixa punta, penetra Mediterrani endins fins a un punt on, quan el club de tir és obert, s'hi senten clarament els trets.

Ara, però, el meu cos vell i encorbat, a penes pot afrontar la força de la brisa jove i vigorosa, com feia abans.

Mariana, la meua estimada Mariana, espere que continues al mateix lloc on t'he trobat sempre. Necessite que continues al mateix lloc. Ja no em queda gaire temps; el món canvia molt de pressa i els meus ulls, sota les celles blanques, ja no comprenen què passa.

Alexandria, per fi torne a tu.

Truque a la porta del quart pis. L'espill de la porta s'obri i, a l'altra part, puc entreveure el rostre de Mariana. Com has canviat, amiga! El replà és fosc i Mariana no em deu

haver reconegut. La seua cara pàl·lida i els cabells daurats reflecteixen la claror que entra per una finestra oberta, al seu darrere.

–Pensió Miramar? –pregunte.

–Sí senyor.

–Voldria una habitació...

La porta s'obri i, al rebedor presidit per l'estàtua de la Mare de Déu, s'hi respira la mateixa fragància que m'ha torbat algunes altres vegades.

Ens mirem l'un a l'altra. Ella és alta, prima, amb els cabells com l'or. Té bon aspecte, tot i que també s'ha encorbat una miqueta i és evident que els cabells són tenyits. Se li transparenten les venes, sota la pell finíssima de les mans i dels braços; unes arrugues delatores li solquen la comissura dels llavis. Deu tenir, almenys, seixanta-cinc anys, la meua estimada amiga, però encara li queda una part del vell atractiu, una ombra de distinció. Encara em deu recordar?

Em mira fixament. M'observa de dalt a baix i, després, els ulls li llueixen d'alegria. Té'n recordes de mi! He recuperat una part de mi mateix que havia perdut.

–Oh, però si ets tu!

–*Madame!*

Ens agafem per les mans afectuosament.

–Oh, Senyor! Amir Bei! El senyor Amir!

Mariana riu d'una forma sonora, emociona, amb la deliciosa riarella femenina de les dones d'Anfuxí, i oblida de seguida totes les formalitats. Seiem junts al sofà, als peus de la Mare de Déu, i les nostres imatges es reflecteixen als vidres de les prestatgeries que hi ha hagut sempre en aquell rebedor. Mire al meu voltant.

–Tot açò no ha canviat gens.

–Ja ho crec, que ha canviat! –replika Mariana–. He canviat la decoració unes quantes vegades i he posat moltes coses noves: l'aranya, la mampara i la ràdio...

–M'alegre molt de tornar a veure't, Mariana. Gràcies a Déu, veig que et trobes molt bé...

–I tu també, Amir... Toquem ferro.

–Jo no estic tan bé com sembla. Tinc colitis i problemes amb la pròstata; però no em puc queixar, gràcies a Déu.

–Com és que vens ara, quan ja ha acabat l'estiu?

–He vingut a quedar-m'hi... –li confesse–. Quant de temps ha passat des de l'última volta que ens vam veure?

–Això degué ser... Crec que... Has dit que vens a quedar-t'hi?

–Sí, amiga meua... Des de l'última volta que ens vam veure han passat vint anys.

–És veritat. Has estat amagat tot aquest temps?

–El treball, els pesars de la vida...

–Estic convençuda que, durant tots aquests anys, has vingut més d'una vegada a Alexandria.

–Alguna vegada, sí; però sempre he estat molt ocupat. Tu ja saps com és la vida d'un periodista.

–Sí –somriu–, i també sé com són els homes... (d'ingrats).

–La meua estimada Mariana! Tu ets Alexandria per a mi.

–Supose que et deus haver casat...

–No, encara no.

–I quan penses casar-te? –em pregunta, fent broma.

–No tinc dona ni fills –li conteste, entristit–. He deixat la faena. Estic acabat.

Mariana fa un gest amb la mà, per animar-me a continuar parlant.

–M’he sentit atret per la terra on vaig nèixer, Alexandria. I, com que he perdut tota la família, he vingut a buscar l’única amiga que em queda en aquest món.

–És molt agradable retrobar un amic quan ens sentim tan sols...

–Recordes els vells temps? –li pregunte.

–S’han acabat i, amb els vells temps, han acabat també moltes coses agradables –em contesta, amb enyorança.

–Però encara hem de viure...

A pesar que enyora els vells temps, quan comencem a parlar del preu puc comprovar que porta el negoci com sempre. La pensió és el seu únic mitjà de vida i, per tant, s’ha vist obligada a acceptar també hostes durant l’hivern, després de la temporada de vacances, encara que hagen de ser estudiants, que sempre són conflictius. Per tal d’aconseguir-los, ha hagut de recórrer a intermediaris i cambres d’hotels. Tot això m’ho diu amb la tristor que provoquen les humiliacions i, després, m’allotja a l’habitació número 6, que és a la part posterior de la casa, lluny de la mar. El preu em sembla raonable i és vàlid per a tots els mesos de l’any, llevat de la temporada estival; a l’estiu, hauré de pagar un suplement, si vull conservar l’habitació.

Ens posem d’acord de seguida, fins i tot quan em diu que l’esmorzar és obligatori. A pesar dels records i l’afecte antics continua sent bona en l’administració i el regateig. Quan li dic que he deixat l’equipatge a l’estació, se’nriu.

–No estaves segur de trobar-me, veritat? Espere que la teua estada siga ben llarga –afegeix, emocionada.

Jo em mire la mà, que em recorda les de les mòmies del Museu Egipci.

La meua habitació és quasi tan agradable com les que solia ocupar en els bons temps, que s'obrien a la mar. Hi tinc tots els mobles que necessite; les cadires són antigues però còmodes i la llàstima és que no tinc lloc per als llibres. Per tant, els deixaré dins la caixa i els trauré a poc a poc. La llum tampoc no és gaire intensa: sembla un crepuscle que no acaba mai. L'única finestra dóna al desllunat i estic tan a prop de les escales de servei que puc sentir les anades i vingudes dels gats pels terrats i com fan el seu treball les cuineres i els criats de la casa.

Després d'instal·lar-me, recórrec amb Mariana les habitacions on solia allotjar-me durant els estius: la rosa, la violeta i la blava estan, ara lliures. Fa temps, solia passar l'estiu sencer i, de vegades, més temps, en una d'aquelles habitacions. Ara, els espills antics, les estores luxoses, les aranyes de vidre i plata han desaparegut; però les habitacions conserven encara una certa elegància decadent, amb les parets empaperades i els sostres alts, ornats amb querubins.

Mariana sospira i li veig les dents postisses.

–La meua pensió era molt exclusiva, reservada per a senyors –recorda.

–Només la glòria de déu és immutable –recite, per animar-la.

—Ara, els meus hostes d'hivern són quasi tots estudiants i, durant la temporada d'estiu, he d'acceptar qualsevol parroquià...

—Amir —em va pregar—, podríeu intercedir a favor meu?

—Excel·lència —vaig explicar al baixà, a la primera ocasió—, aquest home no és tan eficient com caldria, però va perdre el fill per la causa i mereix que li concediu el càrrec que demana.

El baixà es va mostrar d'acord amb la meua proposta, Déu que el tinga en la glòria! El meu gran mestre m'estimava i llegia amb molt d'interés tots els meus escrits.

—Tu ets el cor que fa bategar la nació —em volgué dir un dia.

Però, per culpa d'aquell defecte de pronúncia que tenia, va dir «gos» en compte de «cor», sense cap mala intenció. Aquella broma innocent va ser coneguda de seguida per tots els homes pròxims al baixà, de manera que, a partir d'aleshores, molts dels vells companys de Partit Nacional, en veurè'm, em saludaven amb les paraules:

—Hola, gos de la nació!

Però eren temps de glòria, de lluitar per la causa, d'èxits... Amir Wajdi era un home important, potser massa afavorit, per a alguns dels seus amics, però també temut pels seus enemics.

A la meua habitació, em dedique a recordar, llegir i dormir. A la sala, puc parlar amb Mariana o escoltar la ràdio i quan necessite una miqueta més de diversió, puc baixar al vell café Miramar, a la planta baixa. Rarament m'hi trobe algun conegut; ni tan sols quan vaig al Trianon. Tots els meus amics se n'han anat, ja no hi queda res dels vells temps.

Alexandria, sé com ets a l'hivern. Els teus carrers i les teues places es buiden al capvespre i només hi resta la solitud, el vent i la pluja; però, a les cases, les habitacions s'omplin de càlides tertúlies nocturnes.

—«...aquell vell arnat que embolcalla el seu cos momificat amb un vestit negre de l'època del diluvi». Per favor, no vull aquestes frases retòriques, llargues i complicades! —Em va corregir l'insuportable director del diari, un personatge típic d'aquells temps—. Volem textos que puga llegir qualsevol persona, com ara els viatgers que van amb avió.

Viatgers que van amb avió? Què en saps tu, d'això, imbècil? Hem d'escriure per als homes que pensen i senten, no per als estúpids que busquen noves sensacions als bars i els clubs nocturns. Però corren mals temps. Estem condemnats a treballar com ho fan a l'estranger, com escriuen els pallassos que, sens dubte, van aprendre l'ofici al circ i, després, van trobar en el periodisme el millor camp per a practicar els trucs que havien après.

Em pose la bata i m'acomode a la butaca. Mariana seu al sofà, als peus de la Mare de Déu. Una emissora europea de ràdio emet música de ball. Jo m'hauria estimat més escoltar alguna altra cosa, però no vull molestar-la. Com fa sovint, sembla absorta i mou el cap al ritme de la música.

—Sempre hem estat bons amics, Mariana.

—Sí, sempre...

—Però no hem fet mai l'amor, ni una sola vegada.

–T’agradaven més les dones del camp, no m’ho pots negar...

–Llevat d’una ocasió... Te’n recordes?

–Sí –somriu, evocadora–; vingueres a casa amb una europea i jo us vaig inscriure com *Amir Wajdi i esposa*...

–Jo no podia competir amb tota la teua cort d’admiradors, tan elegants i aristocràtics...

La seua cara s’il·lumina de satisfacció. Mariana, estic convençut que jo seré el primer de nosaltres que se n’anirà d’aquest món. Ja no vull continuar viatjant, traslladant-me d’un lloc a l’altre... Tu continues al teu lloc, com una prova vivent que el passat, des de l’època del gran imam fins ara, no ha estat una il·lusió, sinó una realitat.

–Senyor director, vull anar-me’n –li vaig anunciar. Ell em va mirar com sempre, sense preocupar-se gens per dissimular la seua impaciència–. A la meua edat, crec que ja m’hauria de retirar...

–Et trobarem a faltar –va respondre, molt alleugerit–; però igualment et desitge que tingues una jubilació feliç.

D’aquella forma tan senzilla, la història del diari passava una nova pàgina. Ni un adéu, ni una festa de comiat, ni un recordatori a peu d’alguna pàgina. No res. Aquells malparits! Per a vosaltres, la dignitat de les persones no té gens d’importància, si no és que es tracta de jugadors de futbol.

–Ni Helena, en la plenitud de la seua bellesa, no hauria tingut un aspecte tan meravellós com el teu –li dic, en veure-

la asseguda al sofà, als peus de la Mare de Déu. Mariana només somriu.

—Abans que vingueres, seia també ací, amb l'esperança que algun conegut vinguera de visita, que alguna cara coneguda travessara la porta... Però sempre amb el temor de patir un dels meus terribles atacs renals...

—Em sap greu... Però, què se n'ha fet, de la teua gent?

—Tots se n'han anat, han fugit —quan tanca els llavis se li marquen més les arrugues de la cara—. Jo no podia anar-me'n; on hauria d'haver anat? Jo vaig nàixer ací i ni tan sols conec Atenes... Però, de qualsevol manera, qui hauria volgut nacionalitzar una pensió ruïnosa com la meua?

«Mantenim-nos fidels a la nostra paraula i consagrem-nos al treball; potser així, serà l'amor, i no les lleis, qui regirà les relacions dels homes amb el proïsme.»

I ara, ja ho veus, de tot allò només ens queden dues estàtues consagrades a la teua memòria per la gràcia de Déu.

—Egipte és ta casa i el teu món i, a més, no hi ha cap lloc comparable a Alexandria...

A fora, el vent corre de pressa pels carrers i la foscor s'hi escampa lentament. Mariana s'aixeca, encén les bombetes de l'aranya i torna a seure al mateix lloc.

—Jo era una senyora —declara, amb enyorança—; una senyora, en tots els sentits de la paraula...

—Encara ets una gran senyora, Mariana.

—Continues bevent tant com abans?

–Només una copa a l'hora de sopar; i menjo molt poc, per això em puc moure encara.

–*Monsieur* Amir, no sé com pots dir que, al món, no hi ha cap lloc comparable a Alexandria. Tot ha canviat molt; ara, els carrers de la ciutat són plens de mala gent.

–Amiga meua, aquesta ciutat tornarà a assemblar-se, algun dia, a la gent que l'habita –intente consolar-la, però em respon amargament.

–Nosaltres l'hem cremada...

–I tu, encara continues bevent com en els vells temps?

–No! Ni una gota... Tinc problemes als ronyons...

–Estem fets dues peces de museu! M'has de prometre que no te n'aniràs abans que jo.

–*Monsieur* Amir: la primera revolució em va matar el primer marit, la segona es va emportar tots els meus diners i va fer fugir els meus amics i la meua gent... Per què?

–Però, gràcies a Déu, no et falta res i pots viure bé. Nosaltres, els grecs de la ciutat, som la teua gent. Tot això són coses que passen, en aquest temps, arreu del món.

–Quin món més estrany!

–Què et sembla si canviem d'emissora?

–No; només canvie d'emissora per a escoltar els recitals d'Umm Kulthum...

–Com tu vulgues, amiga meua.

–Explicam per què les persones ens fem mal les unes a les altres... I per què ens fem vells?

No li puc dir res i em limite a somriure. Si observe les parets de la sala, puc veure-hi escrita la història de Mariana. Hi ha un retrat del capità, vestit d'uniforme i aquells *bigotis* enormes; va ser el seu primer marit i el seu únic amor i va

morir durant la revolució de 1919. A l'altra paret, damunt dels prestatges de la biblioteca, hi ha el retrat de la seua mare, que va ser mestra. A l'altre cantó, al costat del paravent, hi ha la foto del seu segon marit, un comerciant ric que era conegut com el Rei del Caviar i arribà a posseir el palau Al-Ibrahimiia; però un bon dia ho va perdre tot i es va suïcidar.

–Quan vas començar el negoci de la pensió? –li pregunta.

–Deus voler dir quan em vaig veure obligada a obrir aquesta pensió –em corregeix–. L'any 1925: un any negre.

–Sóc un presoner, reclus en la meua pròpia casa, mentre els hipòcrites fan cua per saludar el nou rei...

–Tot són mentides, excel·lència.

–Em pensava que la revolució els ajudaria a superar totes les febleses.

–Totes no, però l'essència de la revolució continua inalterable, gràcies a Déu. Voleu que llegim l'editorial de demà?

Mariana, ara, asseguda al sofà, es fa massatges a la cara amb mitja llima.

–Jo era una senyora, *monsieur* Amir. Feia una vida fàcil que m'encantava. Llums, luxes, roba cara i grans festes... Il·luminava qualsevol reunió amb la meua presència, com el sol.

–Jo et vaig conèixer per aquell temps.

–Tu només em vas conèixer quan ja era la propietària de la pensió...

–Però encara resplendies com el sol.

–Els meus hostes eren persones distingides, però això mai no m’ha fet oblidar totes aquelles humiliacions.

–Encara ets una senyora, en tots els sentits.

Mariana ho nega amb el cap.

–I tots els teus vells amics? –em pregunta–. Saps què se n’ha fet, d’ells?

–Els meus vells amics –responc– han seguit els camins escrits en els seus destins.

–Per què no t’has casat mai, Amir?

–Perquè sempre he tingut molt mala sort –confesse–. M’hauria agradat molt tenir fills, com en deus tenir tu...

–No en tinc; cap dels meus marits no va poder donar-me un fill.

–També és possible que fores tu qui no en podia concebre, i és una llàstima... No creus que l’únic propòsit de la nostra existència és portar fills al món?

Abans de convertir-se, lentament, en un hotel, aquella casa enorme de Khan Jaafar semblava un castell. Hi havia un pati gran al mateix lloc per on passa ara el camí que va cap a Khan el-Khalili. La imatge de tots aquells llocs, les cases antigues de la rodalia, l’antic club, està gravada a la meua memòria i al meu cor, perquè també evoquen l’èxtasi del primer amor. Un amor ardent, malmès, frustrat... El turbant, la barba blanca i els llavis cruels que deien «no». Una paraula que va ser com un colp cec i fanàtic, que va matar l’amor, a pesar que l’amor té tanta força que s’ha pogut mantenir entre nosaltres durant milions d’anys, des d’abans del naixement de la fe i tot.

*—Senyor —li vaig dir—, tinc l'honor de demanar-li la mà de la seua filla. —Silenci, mentre una tassa de café, intacta, s'interposava entre nosaltres.— Sóc periodista i tinc uns ingressos bons; el meu pare era l'encarregat de la mesquita de Sidi Abul-
l-Abbas al-Mursi.*

—Era un home molt devot, Déu que el tinga en la glòria —va comentar, amb el rosari a la mà—. Fill meu, tu fores un dels nostres, perquè estudiaves a Al-Azhar, però no podem oblidar que t'expulsaren.

Era una història vella, quan se n'oblidarien?

—Senyor —em vaig defensar—, això va passar fa molt de temps... D'aquella escola ens expulsaven per qualsevol cosa: per ser jove i sentir-nos apassionats, per ser un esperit lliure, per tocar en una orquestra o per fer preguntes innocents.

—Els teus mestres, uns homes savis, t'acusaren d'un crim terrible.

—Qui pot jutjar la fe d'un home, quan només Déu coneix els secrets de les nostres ànimes?

—Els savis que viuen d'acord amb la paraula de Déu.

Malèïda quimera! Qui no ha dubtat mai? Segons els profetes, Déu es va deixar veure una vegada; però necessitem veure'l més. Quan ens posem a reflexionar sobre el lloc que ocupem en aquesta casa enorme que és el món, els nostres caps s'emboïren i dubtem.

Hauria d'evitar la inactivitat. Em faria molt de bé caminar al sol, cada matí. Passejar un dia càlid a la Palma o a El Pelicà resulta molt agradable, encara que es tracte de territori enemic; les famílies reunides: el pare llegint el diari, la mare cosint i els xiquets jugant al seu voltant. Algú hauria d'inventar una

màquina capaç de donar conversa a les persones solitàries, un autòmat que poguera jugar a les dames reials; o, potser, hauríem de tenir uns altres ulls, que ens permeteren veure com creixen les plantes o de quin color és el cel...

Jo ja he viscut massa i he vist massa canvis, massa novetats. Sovint he pensat a escriure les coses que m'han passat, com va fer el meu vell amic Ahmad Xafiq Baxa, però he anat ajornant-ho tant de temps que ara ja no tinc la força de voluntat necessària. Ja és massa tard. Les mans em tremolen, la memòria m'enganya i, d'aquell antic propòsit, ja només em queda el sentiment de frustració. En aquests moments, ja podria condemnar al foc la major part de les meues obres: *Memòries d'Al-Azhar*, *Converses amb els grans músics Xaikh Alí Mahmud, Zakaria Ahmad i Saiad Darwix*, *El partit del poble: virtuts i defectes*, *El partit nacionalista: heroisme i follia*, *La Delegació Nacionalista i la Revolució Eterna...* Les meues discrepàncies polítiques em forçaren, finalment, a adoptar una actitud neutral, freda i sense sentit: els Germans Musulmans no m'agradaven gens, els comunistes, no els podia comprendre. La Revolució va començar a desvirtuar-se en assimilar tots els corrents polítics anteriors. La meua vida amorosa i el carrer Muhàmmad Alí. La meua postura, sempre ferma, en relació amb el matrimoni.

Sí, si les escrivira alguna vegada, amb les meues memòries es podria fer un llibre meravellós.

He fet una visita carregada de nostàlgia a l'Atheneus, el Pastorudis i l'Antoniadis i també he estat assegut una estona al vestíbul de l'hotel Cecil i al del Windsor, tots els llocs on els baixàs i els polítics estrangers solien reunir-se en els vells temps, uns llocs ideals per recollir notícies i escoltar novetats.

No hi he trobat cap conegut, només hi havia estrangers, occidentals i orientals, i he tornat recitant una oració en silenci: *Que Déu em permeta refugiar-me en la fe i que em permeta viure sanament i amb dignitat.*

Una fotografia encantadora, plena de vida i de joventut: una xica jove amb el genoll dret recolzat sobre la cadira i el peu esquerre, de puntetes, lleugerament deixat caure a terra; té les mans sobre el respatler de la cadira i s'inclina cap avant, per a mirar l'habitació, somrient i molt conscient de la pròpia bellesa. Un escot antic, extravagant, deixa veure el coll elegant i l'inici dels pits, blancs com el marbre.

Mariana, amb l'abric negre i una bufanda blau marí, seu una estona, perquè espera que es faci l'hora d'anar a visitar el metge.

—M'has dit que havies perdut els teus diners per culpa de la Revolució?

Mariana aixeca les celles, perfilades amb llapis, i em mira.

—Que no has sentit parlar de la fallida de la borsa? —No li responc, però ella endevina la meua curiositat.— Va ser aleshores que vaig perdre tots els estalvis que havia reunit durant la Segona Guerra Mundial. I pots estar segur que els vaig guanyar amb molt de treball i amb sacrificis. Em vaig quedar a Alexandria quan tots fugiren al Caire o als afores de la ciutat. Els atacs aeris dels alemanys no em feien por... Vaig pintar de blau els vidres de les finestres, corria les cortines i els meus clients podien ballar a la llum dels ciris... Mai no he vist una generositat tan gran com la dels oficials de Sa Majestat Britànica!

Quan Mariana se'n va, m'hi quede sol. Observe fixament la cara del seu primer marit, que em mira des del retrat amb el marc daurat. Em pregunte qui el devia haver matat i com. Quants homes de la meua generació devia haver matat ell, abans? Una generació que va superar totes les anteriors en capacitat de sacrifici, fins al punt que es va sacrificar ella mateixa. Quina mala època! Els morts foren molts.

Les cançons estrangeres no paren de sonar mai. És la mortificació més gran que he de suportar en la meua existència solitària. Quan ha tornat de cal metge, Mariana s'ha preparat un bany calent i ara seu a la sala, vestida amb un barnús blanc; s'ha arreglat també els cabells tenyits i té el cap ple de pinces metàl·liques. En veure'm, abaixa el volum de la ràdio perquè vol començar la seua pròpia emissió.

—Ai, *monsieur* Amir, segur que tu sí que tens molts diners...

—Tens algun projecte entre mans? —li pregunte, prudent.

—La veritat és que no —confessa—; però a la teua edat, i també a la meua, encara que hi haja una certa diferència, els pitjors enemics de les persones són la pobresa i la malaltia...

—Sempre he tingut els diners suficients per a cobrir les meues necessitats i espere morir tranquil...

—No recorde que hages estat mai un home malgastador —em diu, en notar que em pose en guàrdia. Jo no puc dissimular un somriure.

—Espere que els meus estalvis duren més que jo...

–Avui, el metge m’ha animat molt. Li he promés que oblidaria tots els meus problemes –em confessa, mentre mou la mà lentament, per donar-me a entendre que ja no està preocupada.

–Me n’alegre molt.

–Per això crec que ens podem divertir una miqueta la nit de cap d’any...

–Sempre que els nostres cors ho puguem suportar.

–Oh, aquelles festes tan meravelloses dels bons temps! –diu, amb la cara resplendent d’alegria–. Els vells records revifen les brases que encara cremen sota la cendra –diu, amb enyorança.

–Molts homes importants d’aquell temps estaven enamorats de tu.

–Però jo només m’he enamorat de veritat una vegada –assegura, mirant de reüll el retrat del capità–. El va matar un estudiant i, ara, ja ho veus, m’hi veig obligada a dependre dels estudiants... La meua era una pensió per a persones distingides i elegants; tenia un cuiner que treballava només per a mi, un ajudant, un cambrer, una bugadera i dos criats més. Ara només m’ajuda una dona que ve un dia cada setmana.

–Moltes d’aquelles persones distingides i elegants t’envejarien si et veieren ara –l’anime.

–Tu creus que tot això és just, senyor Amir?

–No sé si és just, però és real, senyora.

Ella no pot dissimular la tristor i jo tracte de riure, per alegrar-la.

Ell creà l’home
li ensenyà l’evidència

el sol, la lluna per a comptar el temps,
els estels, els arbres, que es prosternen.
Ell ha posat el cel molt alt.
Ell ha establert la gran balança, i un bon sistema per a pesar,
perquè vosaltres no feu cisa en el pes

L'Alcorà [55:3-8]

Enfonsat en la meua butaca, amb els peus recolzats sobre un coixí, he llegit la sura del Clement, tan important per a mi des de l'època que vaig viure a Al-Azhar. Al carrer, plou. La pluja ressona estrepitosament contra l'escala metàl·lica del desllunat.

Tot el que hi ha a la terra
és peridor i només és
permanent el rostre sant
del teu senyor, el
majestuós, el nobilíssim

L'Alcorà [55:26-27]

Sent veus a la sala. Deu ser un convidat o un nou estudiant? El to de veu de Mariana és massa amistós perquè es tracte d'un estrany, deu ser, per tant, algun vell amic. Sent rialles i una veu greu, masculina. Qui deu ser?

És mitja vesprada i, a fora, continua plovent intensament; els núvols cobreixen el cel de tal forma que sembla que siga de nit. He d'encendre el llum, però quan toque la pereta, un llampec il·lumina l'habitació, fins i tot a través de les persianes, i després sona un tro esgarrifós.

Homes i genis plegats
travesseu si podeu
els territoris de tots
els cels i de la terra.
No podreu pas travessar-los
si no rebeu l'autorització
d'Al·là

L'Alcorà [55:33]

És un home robust, amb les galtes redones, una bona sota-barba i els ulls blaus, tot i que té la pell fosca. No hi ha dubte que es tracta d'un aristòcrata; un home superb i de poques paraules. Mentre parla, mou les mans amb gestos molt estudiats. Poques hores després, ja de nit, Mariana me'l presenta: és Tolba Bei Marzuq.

–Va ser sotssecretari d'Estat al Ministeri d'Assumptes Religiosos i és un gran terratinent...

No li calia donar-me tantes explicacions; jo el coneixia molt bé, pel meu ofici en l'època dels partits polítics i dels conflictes. Era un dels homes de confiança del rei i, per tant, un enemic del partit Delegació Nacionalista. Recorde que, deu fer cosa d'un any, li embargaren tots els béns, li confiscaren tots els diners i només li van deixar una pensió. Mariana està de molt bon humor i no para de parlar de l'antiga amistat que els uneix. Veig que hi ha molta confiança quan l'anomena «el meu vell enamorat», i ho comprenc.

–Fa anys, solia llegir amb interès la majoria de les coses que vosté escrivia –assegura.

Jo no puc dissimular una rialla sarcàstica i ell també riu.

–El seu, era un exemple molt clar de com una bona ploma pot estar al servei d’una mala causa –m’adverteix i torna a riure; però jo no tinc ganes de començar una discussió.

–Tolba Bei es va graduar a l’escola dels jesuïtes –comenta Mariana, en un to de veu orgullós–. Escoltarem junts les cançons estrangeres de la ràdio –hi afegeix, mentre li obri els braços, com un senyal de benvinguda–. Ha vingut a quedar-se –em comunica.

–M’alegre molt –dic jo.

–Ai, Tolba Bei –sospira Mariana, nostàlgica–. Tenia més de mil acres de terra; per a ell, els diners no tenien gens d’importància, eren com un joc.

–Però, ara, crec que el joc ha acabat...

Ell no vol discutir tampoc i és evident que el tema l’irrita.

–Què se n’ha fet, de la teua filla –pregunta Mariana–, Tolba Bei.

–És a Kuwait, amb el seu marit, que és un contractista d’obres.

Jo sabia que Tolba Bei era sospitós d’haver intentat evadir una bona part dels seus béns a l’estranger, però ell en té una altra versió, més simple.

–Vaig haver de pagar un preu molt alt –diu–, per una bogeria passatgera...

–Però, arribaren a investigar-vos?

–Volien els meus diners –assegura, amb menyspreu–, això era.

Mariana el mira de dalt a baix.

–Has canviat molt, Tolba Bei.

–Vaig tenir un atac –ens informa, somrient, amb els llavis prims a penes perceptibles, enmig de la cara ampla i les galtes

enormes— que quasi em va costar la pell, però ara estic bé. Fins i tot puc beure whisky, amb moderació.

Tolba Marzuq va agafar una pasta, la va remullar dins la tassa de te amb llet i se la va menjar lentament; se li notava que encara no estava acostumat a la dentadura postissa. Solíem esmorzar junts, els dos sols, perquè en els pocs dies que feia que havia arribat a la pensió, havíem establert una relació molt estreta. La necessitat de companyia ens havia ajudat a superar les antigues diferències polítiques i, fins a un cert punt, la profunda diferència de temperaments; però, a pesar de tot, les diferències que procuràvem ocultar afloraven de tant en tant i treien a la llum el nostre antagonisme profund.

—Saps quina és, en realitat, la causa principal de totes les nostres desgràcies? —em va dir, de sobte.

—Quines desgràcies? —li vaig preguntar jo, sorprès.

—Que hipòcrita! Saps perfectament què vull dir —exclamà, arquejant amb desconfiança les celles grises—. Primer ens confiscaren els nostres diners i, ara, amb la mateixa indiferència, han abolit el nom del teu partit i dels seus seguidors.

—Ja hauries de saber que jo vaig deixar el partit Delegació Nacionalista, i la política, després del 4 de febrer, quan el govern posà el partit en mans dels aliats...

—Això no té res a veure: saps perfectament que ells han ferit l'orgull de tota la nostra generació...

—Deixem de banda la meua opinió —li vaig dir, perquè no tenia ganes de discutir—; però m'agradaria conèixer la teua...

—Crec —va afirmar, amb una repugnància que em va pa-
réixer molt deliberada— que hi ha una persona responsable

de tots els nostres mals; ell és qui ens ha posat al coll aquesta cadena que ens ofega i sembla mentida que ningú no l'esmentava en parlar de culpables...

–Quina persona? –li vaig preguntar.

–Saad Zaglul.

Em va semblar una opinió tan estúpida que no vaig poder evitar que se m'escapara una rialla de burla.

–És la veritat! –va replicar de seguida, ofès–. Ell va encetar tots aquests problemes ficticis, com l'assumpte de les classes. La seua imprudència política, les discussions que fomentava, la lluita amb el rei i la seua forma populista d'agitar les masses foren l'origen de tots els nostres mals. Ell va sembrar la llavor d'un càncer que ens destruirà i se'ns emportarà a tots, sense excepcions.

Hi havia poca gent als jardins de la Palma. Tolba Marzuq, assegut en una cadira, observava el lent moviment de les aigües del Nil al canal de Mahmudia. Jo vaig estirar les cames i vaig recolzar l'esquena contra el respatler de la cadira, mentre bevia a la claror dels primers rajos de sol. Havíem deixat la platja, on feia molt de vent, per dirigir-nos a l'altra part de la ciutat i descansar en aquest port tranquil. Era un lloc agradable, ple de flors i d'arbres frondosos, càlid i assolellat quan hi feia bon temps.

La veritat és que em feia una miqueta de pena, tant per la seua agressivitat contínua com pel seu mal humor. S'havia vist obligat a començar una vida nova, molt pitjor que l'anterior, a seixanta anys! Envejava la seua pròpia filla, perquè ella havia tingut la sort de viure a l'exili, i tenia uns somnis molt

estrany. No acceptava de cap de les maneres cap explicació ni cap de les teories socials que justificaven la seua desgràcia personal i l'entenien com una necessitat històrica; per a ell, qualsevol atemptat contra les seues propietats constituïa una violació de les lleis de Déu i de la naturalesa.

–T'he de confessar que, en saber que tu també vivies a la pensió, vaig estar a punt d'anar-me'n –em va dir.

–Per què? –li vaig preguntar.

–Vaig triar la pensió Miramar perquè em pensava que només hi viuria la seua propietària estrangera i que hi podria viure tranquil...

–I per què no te n'has anat?

–Perquè –va comentar, seriós–, abans, mai no havia tingut l'ocasió de parlar amb un agent de més de vuitanta anys.

Aquell comentari em va fer molta gràcia i li vaig preguntar si en tenia por.

–Tens algun motiu per a témer els agents del govern i per això has fugit del Caire?

–No, no tinc cap motiu per a témer-los –va assegurar, cada vegada més irritat–; però parlar amb algú de tant en tant em consola una miqueta i no podria viure al camp... Ells es van quedar la meua casa i, al Caire, s'hi respira constantment una atmosfera d'humiliació i revenja; per això vaig recordar la meua vella amiga. Vaig pensar que havia perdut el marit en una revolució i els seus diners en una altra, de manera que les coincidències ens podrien ajudar a viure en bona harmonia...

Després de queixar-se, em va felicitar per la meua bona salut, a pesar de la meua edat, i volgué convidar-me a acompanyar-lo al cine o a un café... Aleshores, de sorpresa, em preguntà:

–Per què Déu ha deixat d'utilitzar els seus poders? –Però, en veure que jo no comprenia la pregunta, continuà:– Per què ja no ens envia diluvis, catàstrofes i tot això?

–Tu creus que el diluvi va causar més morts que la bomba d'Hiroshima?

–Deixa de repetir la propaganda comunista, hipòcrita! –em va respondre–. Els nord-americans podrien haver dominat el món quan descobriren el secret de la bomba atòmica. I no fer-ho va ser un error imperdonable.

–I tu –li vaig dir, per canviar de tema–, deixa de queixarte i contesta'm: has recuperat l'antiga relació que mantenies amb Mariana?

–Però què dius? –va riure, sincer–. Sóc massa vell. Estic arruïnat per la política i per l'edat... Necessitaria un miracle per a fer certes coses i, d'altra banda, a Mariana, de la seua antiga feminitat, només li'n queda l'aparença... I tu, què? Has oblidat ja les teues antigues aventures? Apareixies molt sovint als diaris sensacionalistes dels anys trenta, sempre perseguint les falces o, més ben dit, les túniques negres del carrer Muhàmmad Alí.

Em vaig limitar a riure, sense fer cap comentari, i ell també va canviar sobtadament de tema:

–Has recuperat la fe? –em preguntà.

–I tu? –vaig contraatacar–. Suppose que et deu costar molt creure en alguna cosa.

–Com podria negar Déu –va comentar, furiós però carregat de raó–, si visc al seu infern?

–La gent com vosté hauria d'anar a l'infern! Fora de ma casa! Déu mai no glorificarà cap dels seus escrits. Vaja-se'n ara

mateix d'aquesta santa casa on no té lloc, com el dimoni no té lloc en la gràcia de Déu!

Al rellotge de la sala toquen les campanades de la mitjanit. El vent xiula al pati interior de l'edifici; però jo estava còmodament assegut a la meua butaca, pensant en la meua solitud, i no tenia ganes de posar-me al llit. De què ens pot servir la compassió, després dels vuitanta anys? De sobte, s'ha oberta la porta i ha entrat a l'habitació Tolba Marzuq, que ni tan sols s'ha pres la molèstia de trucar.

—Perdona —m'ha dit—; he vist llum i he pensat que devies estar despert.

L'he mirat de dalt a baix i he notat que havia begut, perquè mostrava tots els símptomes de l'embriaguesa.

—Saps quants diners em gastava cada mes, només en medicines? —m'ha preguntat—. Vitamines, hormones, perfums, cremes i tot això?

Anava movent el cap a un costat i a l'altre, mentre esmentava tots aquells productes. El vaig deixar parlar i, al cap d'una estona, va tancar els ulls com si aquell esforç l'haguera extenuat; aleshores se'n va anar i tancà la porta.

L'envelat, enorme, que cobria pràcticament tota la plaça, era tan ple de gent que allò semblava el dia del judici. La claror espurnejant dels focs d'artifici que esclataven en l'aire convertia la nit en dia i tot era poc per a anunciar el naixement del Profeta. El Rolls Royce va avançar lentament entre la multitud i es va aturar a l'entrada de la tenda. Un grup nombrós de membres de la

Dimirdaxiia s'avançà per donar la benvinguda a Tolba Marzuq, el sotssecretari d'Estat; tots eren homes de la seua mateixa classe, gent que s'ho havia arreglat per compaginar l'amor pel Profeta i la submissió al governador general, sa excel·lència britànica. L'altra excel·lència, l'home que vingué amb el Rolls Royce, em va descobrir enmig de la gentada i, deliberadament, es va girar d'esquena. Diuen, Tolba, que aquella nit vas arribar a la festa en el mateix estat que has entrat aquesta nit a la meua habitació: borratxo. Després, el cantant va aparèixer enmig de l'escenari situat al centre de l'envelat i va començar la seua actuació amb «El cel més alt». Va cantar durant moltes hores fins que, per acabar, ens va oferir una versió magnífica d'«Estime veurèt», una cançó que ens va esponjar els cors.

És un record meravellós, encara que no sé exactament quan va ser la festa; però devia ser abans que morira el meu gran mestre perquè, si no, no l'hauria gaudida tant com ho vaig fer.

Un dia va sonar el timbre de la porta i com que jo estava sol a la pensió, vaig obrir l'espill de la porta, com feia sempre Mariana, i vaig veure, a l'altra part, uns ulls grans i una cara preciosa i bruna de sol, emmarcada pel mocador negre que solen portar les dones del camp. Era una jove llauradora, amb una cara molt expressiva, plena de caràcter, i una mirada tendra i curiosa que em va arribar al cor.

–Qui és? –vaig preguntar.

–Sóc Zuhra –va respondre, com si esperara que jo coneguera el seu nom.

–I què puc fer per tu, Zuhra? –li vaig preguntar, somrient.

–Vull parlar amb la senyora Mariana...

Vaig obrir la porta i Zuhra, que duia un fardell en les mans, entrà al vestíbul i ho va inspeccionar tot amb aquella mirada inquisitiva.

–On està la senyora? –em preguntà.

–Tornarà de seguida –li vaig dir–; pots seure ací.

Va seure a la vora mateix d'una cadira i es va posar el farcell entre els genolls; jo vaig tornar a seure en la meua butaca. La jove tenia un cos robust però graciós i el seu rostre era encisador. Vaig tractar d'encetar una conversa:

–De manera que et dius Zuhra, no és això?

–Sí, Zuhra Salama –em va respondre.

–I d'on ets?

–Sóc de Zaiadia, en la província de Buhaira.

–T'esperava la senyora?

–No, només he vingut a veure-la.

–Això vol dir que et coneix, no?

–Oh, sí, ja ho crec.

Jo no podia deixar de mirar-la de dalt a baix, perquè era una jove molt atractiva. Feia molts anys que no em sentia tan content.

–I fa molt de temps que vius ací?

–No, mai no he viscut a Alexandria; però hi venia molt sovint amb el pare, abans que morira...

–I com vas conèixer la senyora?

–Ja li dic que hi venia amb el pare, de tant en tant; li portàvem formatge, mantega i pollastres...

–Ho comprenc –li vaig dir–; i tu, continues el negoci del teu pare?

–No –va respondre, secament, i es va girar.

Era evident que no li feia gràcia continuar parlant amb mi, de manera que vaig deixar de fer-li preguntes sobre la seua vida privada, per respecte a la seua intimitat. Em vaig limitar a admirar-la en silenci i em va resultar encara més atractiva, perquè era reservada.

Li vaig besar la mà, prima i resseca.

–Mare, amb la teua benedicció, ara sóc un home del qual et pots sentir orgullosa. Vine amb mi al Caire –li vaig demanar.

–Que Déu t'acompanye i et protegezca sempre, fill meu –em va respondre, mirant-me amb tendresa–; però no puc abandonar aquesta casa, que és tota la meua vida.

Era una casa gran i vella, amb les parets tacades i batudes sempre pel vent de la mar, que deixava una subtil capa de sal damunt les pedres i escampava l'olor dels munts de peix de la costa d'Anfuxí.

–Però no vull que estigues sempre sola...

–El Creador del dia i de la nit m'acompanya sempre.

Tornà a sonar el timbre i Zuhra s'aixecà immediatament per a obrir la porta.

–Zuhra! –exclamà Mariana en veure-la–. No m'ho puc creure!

La jove li va besar la mà, amb la cara radiant d'alegria per aquella benvinguda tan càlida.

–Quina alegria, tornar a veure't! Que Déu tinga ton pare en la glòria... T'has casat?

–No! –va riure la jove.

–Com pot ser? –Mariana convidà Zuhra a passar a la sala i, mirant-me de reüll, em va dir–: El pare de Zuhra era un gran home, senyor Amir.

Vaig notar que estimava tendrament aquella jove.

–Ara, per fi, podré descansar –ens va comentar Mariana, a Tolba i a mi, aquella mateixa nit–. Zuhra m’ajudarà...

Jo vaig rebre la notícia amb una sensació estranya, entre l’alegria i la preocupació.

–Ha vingut a treballar a la pensió? –vaig preguntar.

–Sí, per què no? Al cap i a la fi, ací és on millor estarà.

–Però...

–Però què? Al poble, tenia només un trosset de terra que havia de treballar ella mateixa... Què et sembla?

–Em sembla molt bé, però per què ha abandonat el poble?

Abans de respondre, Mariana em va mirar fixament, com si dubtara.

–S’ha escapat –va dir per fi.

–Que s’ha escapat? –li vaig preguntar.

–També l’han presa per una *latifundista*? –va comentar Tolba, rient entre dents.

–El seu avi volia casar-la amb un home que necessitava més una infermera que una dona... La resta de la història, ja la podeu imaginar.

–Però això que ha fet és molt seriós –vaig dir, preocupat–. Al poble, no li ho perdonaran mai.

–Al poble, només hi té l’avi, a més d’una germana gran, casada.

–I què passarà si arriben a saber que la tens ací? –vaig insistir.

–És possible que ho sàpien, i què?

–No li fa por que la troben?

–Ja no és una xiqueta, crec que això es nota... I jo, quin mal faig? Només que li he obert les portes de ma casa i li he oferit un treball honest –va dir finalment Mariana, amb determinació–. Amir, la xica es quedarà i pense vigilar-la de prop.

Em mantindré fidel al meu deure mentre visca. No està bé abusar del poder. Deixem-los viure tranquils.

Mariana estava encantada; en poc de temps, li va ensenyar totes les coses que havia de fer i la jove les aprenia de seguida perquè era desperta.

–És fantàstica –em va comentar, amb alegria–. És una xica forta i intel·ligent, que ho entén tot a la primera. Crec que he tingut molta sort.

–Què et sembla el tracte? –em va preguntar, poc de temps després–. Cinc lliures al mes, a més de la roba i l'allotjament...

Li vaig respondre que em semblava just, però també li vaig pregar que no vestira Zuhra a la moda de les ciutats modernes.

–Per què? No deus voler que la deixe anar pel món vestida com ara, amb roba de treballar al camp?

–Amiga meua, és una xica molt atractiva, pensa-ho...

–Ja et vaig dir que la vigilaré, que mantindré els ulls ben oberts... A més, ella és una bona xica, honrada.

D'aquella manera, després d'haver passat tota la vida amagada dins la roba que li arribava als turmells, Zuhra va aparèixer, un dia, amb un vestit de cotó, cenyit, que feia justícia a la seua magnífica figura; estava captivadora. També s'havia rentat els cabells i se'ls havia untat amb querosé; portava dues grosses trenes que li penjaven a l'esquena. En veure-la, Tolba no podia deixar d'admirar-la.

–No m'estranyaria –em va dir, en veu baixa– que l'estiu que ve la vegem al Genevoise o al Montecarlo...

–Per l'amor de Déu! –vaig exclamar jo–. Vinga, home!

Quan va passar pel nostre costat, perquè es disposava a eixir al carrer, Tolba li va preguntar, de broma:

–Tens algun avantpassat estranger, Zuhra?

Zuhra el va mirar de dalt a baix, sense respondre. Em va fer la impressió que aquell home no li agradava gens ni miqueta.

–Només era una broma –li vaig explicar, quan em va mirar, buscant una resposta; després vaig afegir, somrient–: t'ho has de prendre com un compliment... Jo també sóc un dels teus admiradors.

Em va dedicar un somriure i jo em vaig sentir satisfet per agradar-li i que confiara en mi. Jo m'havia comportat sempre amablement i, al final, ens havíem fet amics.

Quan, havent acabat la faena del dia, Mariana la convidava a seure amb nosaltres a la sala, al voltant de la ràdio, ella solia seure en una cadira una miqueta apartada, a la vora del paravent, i escoltava les nostres converses amb molta atenció. Una nit, Zuhra ens va contar la seua història, perquè no sabia que ja ens l'havia explicada Mariana.

–El meu cunyat volia aprofitar-se de la meua situació i m’obligava a treballar la poca terra que vaig heretar amb les meues mans.

–Et resultava massa dur, Zuhra?

–No, jo sóc forta, gràcies a Déu. Ningú no m’ha guanyat mai a treballar, tant al camp com al mercat...

–Però, als homes, els interessen també unes altres coses...

–va dir Tolba, somrient.

–Si cal, puc fer front a qualsevol problema, com un home...

M’agradava molt aquella actitud.

–Té molta experiència en els negocis –va assegurar Mariana–, perquè sempre va acompanyar el seu pare, que l’adorava.

–I jo l’estimava per damunt de tot –va dir Zuhra, amb nostàlgia–. Però, ara, l’avi només vol explotar-me.

–I si podies fer front a qualsevol problema, com un home –va dir Tolba, que no podia deixar passar per alt aquella oportunitat–, per què vas fugir del poble?

–Tu saps massa bé com són els pobles, Tolba Bei –vaig intervenir jo–, on els ancians són venerats, a pesar del seu conservadorisme ferotge... Zuhra havia d’anar-se’n o passar la vida fingint.

Zuhra em va mirar, agraïda.

–M’he vist obligada a abandonar la meua terra –va lamentar ella.

–Al poble diran que te n’has anat per açò o per allò... –va insistir Tolba.

Zuhra el va mirar d’una forma amenaçadora i la seua cara es va enfosquir com les aigües del Nil quan se n’ixen de mare; el va assenyalar amb dos dits formant una ve i l’amenaçà:

–A qui parle malament de mi –va assegurar– li trauré els ulls amb aquests dos dits.

–Zuhra, que no saps entendre una broma? –la va reptar Mariana.

–Només era una broma –li vaig dir jo, procurant assossegarr-la, impressionat per la força de la seua resposta; després, dirigint-me a Tolba, li vaig preguntar–: Com és que tens tan poc de tacte, estimat amic?

–Perquè me l’han confiscat!

Té els ulls del color de la mel i les galtes semblen pètals de rosa; és una xiqueta amb un clotet a la barba, que deu tenir l’edat de la meua néta. Com devia ser l’àvia? Es va perdre en un instant, sense haver conegut ni l’amor ni el matrimoni. Com era? Em resulta impossible recordar el seu aspecte. Birjawan, Darb al-Ahmar i el santuari sagrat de Sidi Abu el-Suud, on reposen els cors trencats.

–Quant de temps té previst passar a Alexandria, senyor?

De vesprada, Zuhra solia portar-me el café a l’habitació i jo li demanava que em fera una miqueta de companyia, per conversar.

–Jo ja visc ací, Zuhra.

–I la seua família?

–No tinc ningú, llevat de tu, preciosa...

Quan li deia aquelles coses, reia amb ganes. Tenia les mans menudetes i fortes, amb durícies als dits; els peus eren, potser, massa grans, però tenia un cos i una cara preciosos, Déu que em perdone.

–Aquell senyor és un antipàtic –em va confessar un dia, referint-se a l'altre hoste de la pensió.

–És un home vell i malalt, que s'ha quedat en la ruïna –li vaig dir jo, per demanar-li comprensió.

–Es comporta com si fóra un baixà, i l'època dels baixàs ja s'ha acabat.

Aquelles paraules posaren ales a la meua imaginació i em feren evocar, de sobte, els últims cent anys.

–Es neguen a visitar el ministre de Justícia perquè només és un mestre i no un baixà o un gran senyor?

–Els membres del tribunal també tenen el seu orgull, excel·lentíssim senyor.

–És perquè ells són circassians i jo no. Escolta'm bé: ells sempre s'han burlat de mi perquè sóc un líder del poble i la meua resposta sempre ha estat que em sent orgullós de ser el cap de la gent vulgar, dels pobres que van vestits amb roba blava... No et preocupes: tornaran i em demostraran tot el respecte que merec.

Zuhra va aprendre, fins i tot, els noms estrangers de totes les marques de whisky que jo solia comprar a la botiga High Life.

–Quan demane aquestes coses –em deia–, la gent em mira i se'n riu...

En aquelles ocasions, en veure-la tan innocent, jo demanava, des del fons del meu cor, que Déu la protegira.

Hi havia un gran rebombori. Les veus em resultaven conegudes, però tots semblaven molt alterats i parlaven a crits. Jo no podia imaginar què passava allà fora.

El rellotge tocava les cinc de la vesprada quan em vaig aixecar i em vaig posar la bata. A la sala, encara vaig poder veure com Tolba es retirava, renegant i gesticulant, a la seua habitació. Zuhra seia, encongida, en una cadira i es tapava la cara amb les mans, com si estiguera a punt de plorar. Mariana, dreta davant la jove, semblava també molt alterada.

–Què passa? –vaig preguntar.

–Que Zuhra és massa suspicax, senyor Amir.

–M’ha demanat que li faça massatges! –es va defensar la jove, més segura, de sobte, per la meua presència.

–No ho entens –va insistir Mariana–. Està malalt i necessita massatges, és una part del tractament que li ha recomanat el metge. Abans anava cada any a Europa, a recuperar-se; però si tu no vols, no t’ho tornarà a demanar.

–Jo ja havia sentit parlar d’aquestes coses –es va excusar Zuhra, molt enfadada–. He entrat a la seua habitació amb les millors intencions del món i me l’he trobat gitat i quasi nu.

–Calma’t, Zuhra –va intentar tranquil·litzar-la Mariana–. És un home més vell que el teu pare, però tu no ho entens... Renta’t la cara, no plores més i oblida-te’n.

Mariana i jo ens quedàrem sols, asseguts al sofà. Al carrer, bufava el vent i les finestres retronien. Mariana, al cap d’una estona, va trencar un silenci que s’havia fet massa llarg.

–L’home només li ha demanat un massatge i no crec que volguera res de mal.

–Mariana! –li vaig dir, amb un gest molt explícit.

–No t’ho creus? –em preguntà, desconfiada.

–La nostra vida té coses molt absurdes...

–Però si és un ancià...

–La vida dels ancians també té coses absurdes.

–Jo que havia cregut que, amb els massatges, es podria guanyar uns diners... I millor ella que una estrangera.

–No oblidis –li vaig dir– que, a pesar del seu aspecte, no deixa de ser una dona de camp i que tu has assumit la responsabilitat de vigilar-la.

En aquell moment, Tolba va tornar a la sala, amb cara d’innocència.

–El camperol viu i mor com camperol –va sentenciar, despectiu.

–Deixa-la tranquil·la –li vaig dir jo–. Si Déu la va fer així, deixa-la morir com la va fer Déu.

Però Tolba estava molt ofès.

–És una gata salvatge. No deixes que la forma com va vestida i la roba que li deixa Mariana t’enganyen: va nàixer salvatge i morirà salvatge...

Pobra Zuhra, quina llàstima em fas. Sé com de sola deus sentir-te. Aquesta pensió no és el teu lloc; i Mariana, la teua protectora, no tindria cap escrúpol a l’hora de devorar-te, si l’obligaren les circumstàncies.

–Maleïda sort! –va exclamar Tolba, després d’haver-se begut la primera copa.

–Fes el favor de no blasfemar, Tolba Bei –li va demanar Mariana, feliç de poder canviar de tema.

–I tu, amiga –va preguntar Tolba, assenyalant l’estàtua de la Mare de Déu–, em podries dir per què Déu va permetre que el seu fill morira en la creu?

–Per salvar-nos –va respondre Mariana, seriosa–; si no, estaríem condemnats eternament.

–I tu creus que no estem ja condemnats? –va riure Tolba, que em va mirar per demanar la meua aprovació; però com que jo no li vaig fer cas, em va pegar un colp amb el colze i em va dir–: I tu, vell hipòcrita, m’hauries d’ajudar a reconciliar-me amb Zuhra.

Un hoste nou?

Hi havia alguna cosa en l’aspecte d’aquell home, en els seus trets foscos però elegants, que posava de manifest el seu origen humil. El seu cos era ben format, sòlid, i tenia una mirada dura i penetrant; vaig calcular que devia tenir uns trenta anys. Mariana el va convidar a seure a taula, a l’hora d’esmorzar.

–El senyor Sarhan Al-Buhairi.

Després d’haver-nos-el presentat, Mariana li va preguntar si no tenia inconvenient de contar-nos alguna cosa més sobre ell mateix.

–Sóc cap del departament de comptabilitat en una fàbrica tèxtil d’Alexandria –ens va dir, amb un accent rural molt marcat.

–Un altre home que es quedarà temps amb nosaltres –va comentar Mariana, satisfeta, quan l’home se’n va anar.

Al cap d’una setmana, en vingué un altre, Hosni Al-lam, una miqueta més jove que Sarhan, que també pensava a quedar-se durant molt de temps a la pensió. Era gran i robust i es movia com un lluitador. Mariana ens va dir que pertanyia a una de les famílies de llauradors més velles de Tanta.

Després, encara hi arribà Mansur Bahi, un locutor dels Serveis de Radiodifusió d'Alexandria, que devia tenir uns vint-i-cinc anys. Era un jove de faccions fines i delicades, captivadores, tot i que hi havia alguna cosa infantil i, fins i tot, femenina, en la seua fesomia. Se li notava de seguida que era un jove tímid i introvertit.

Ara, totes les habitacions estaven ocupades i Mariana era feliç. El meu cor, que necessitava trobar noves relacions, s'alegrava a cada nova arribada.

—És agradable viure rodejat de gent jove —li vaig dir—; espere que la nostra companyia decrepita no els faça avorrir-se...

—Almenys no són estudiants —va comentar Mariana.

La primera volta que ens trobàrem tots junts va ser quan començaren a la ràdio els concerts d'Umm Kulthum; Mariana els va convidar a reunir-se amb nosaltres per a escoltar el primer concert de la temporada. Jo estava molt satisfet perquè ens esperava una nit de joventut i música.

Haviem demanat carn torrada per a sopar i whisky per a beure. Ens reunírem al voltant de la ràdio i Zuhra ens servia, inquieta com una abella. Era una nit freda però, almenys, el vent s'havia calmat. Zuhra va dir que el cel estava tan ras que s'hi podien comptar les estrelles. Quan les begudes començaren a circular, Zuhra va seure, una miqueta apartada del grup, al costat del paravent, somrient. Només Tolba Marzuq estava nerviós perquè, pocs dies abans, m'havia confessat:

—Aquesta pensió ha començat a convertir-se en un infern!

Sospitava de tots els estranys i era veritat que tots coneixien la seua història i la seua desgraciada experiència: alguns perquè ho havien llegit als diaris i, els altres, perquè els ho havia explicat Mansur Bahi.

Però Mariana també havia recollit molta informació sobre els nous hostes i ens en va posar al corrent.

—El senyor Sarhan Al-Buhairi és membre de la família Buhairi—ens va dir; jo no havia sentit mai aquell nom i Tolba Marzuq tampoc, per descomptat—. Un amic li va recomanar la meua pensió en saber que el senyor Sarhan volia deixar el pis on vivia.

—I Hosni Al·lam?

—És un dels Al·lam de Tanta —en aquest ocasió, em va fer la impressió que Tolba sí que coneixia la família, però no va dir res—. Tenen molta terra —va afegir Mariana, orgullosa com si ella mateixa en fóra la propietària— i la revolució ni tan sols els ha llevat una propietat... Ha vingut a Alexandria amb la intenció d'encetar algun negoci —va concloure, feliç com un naufrag a qui estan a punt de rescatar.

—I per què no treballes les teues terres? —li va preguntar Sarhan aquella nit de la música, quan tots sabíem ja qui era.

—Les he arrendades.

—Hauries de ser sincer —va fer broma Sarhan— i confessar que mai de la vida has agafat una pala ni una aixada per treballar al camp...

Els tres joves van riure amb ganes, però les rialles més franques eren les del mateix Hosni.

—I aquest jove —va dir Mariana, assenyalant Mansur Bahi— és germà d'un vell amic meu: un dels millors caps de policia que ha tingut mai la nostra ciutat... Abans d'anar-se'n, li recomanà que vinguera a viure a la meua pensió.

Tolba va empal·lidir i, mentre els altres bevien, s'inclinà i em va dir, a cau d'orella:

–Hem vingut a un niu d'espies.

–Ara ja no vigilen les conductes antisocials –li vaig dir jo, per asserenar-lo–, no et preocupes...

Finalment, la política va fer acte de presència en la conversa.

–El camp ha canviat moltíssim, la gent que hi vivia abans, no el reconeixeria –deia Sarhan, apassionadament, perquè la discussió, en aquell moment, s'havia centrat en les reformes agràries del govern. Segons la quantitat de menjar que tenia dins la boca, el to de la seua veu pujava o baixava–. I la classe treballadora! Jo passe la vida amb ells; haurien de venir vostès a la fàbrica i veure-ho amb els seus ulls...

Mansur Bahi, que era el més tranquil dels tres, tot i que també solia riure amb ganes, com els altres, li va preguntar:

–Tot això vol dir que estàs molt interessat per la política?

–Ja ho pots dir! Jo vaig ser membre de l'Organització per a l'Alliberament i, després, del Sindicat Nacional. Ara forme part del Comité dels Vint i, a més, sóc membre electe de la Junta de la Companyia, en representació dels treballadors.

–I abans de la revolució, ja t'interessava la política?

–No.

–Jo estic completament a favor de la revolució –va confessar Hosni Al·lam–. Per això em considere un rebel contra la meua pròpia classe, que és la que pretenia eliminar la revolució...

–Com no havies d'estar a favor de la revolució –va replicar Mansur–, si no t'ha tocat ni un pèl?

–No és per això... Fins i tot els membres més pobres de la nostra classe hi estaven majoritàriament en contra.

–Jo crec –va dir Mansur– que la revolució ha estat massa indulgent amb els enemics.

Em va fer la impressió que Tolba va pensar que, en aquelles circumstàncies, el seu silenci l’hauria perjudicat i es va decidir a parlar.

–A mi m’han perjudicat molt –va començar–; i, ara, seria una hipocresia dir que no em va ferir; però també seria molt egoista per part meua, negar que moltes de les coses que han fet eren necessàries...

Mariana no bevia amb nosaltres; només va menjar un tros de carn torrada i va beure un got de llet tèbia.

–És una pena que Umm Kulthum comence tan tard –es va queixar, encara que els joves ens ajudaven a passar l’espera d’una forma molt agradable.

De sobte, Mansur Bahi em va mirar.

–Conec moltes coses del seu brillant passat –em va dir; i jo vaig sentir una felicitat quasi infantil en evocar la meua joventut–. Consulte sovint els diaris antics per a escriure el guió del meu programa de ràdio... Vosté va fer una contribució important als corrents polítics històrics: el Partit del Poble, el Partit Nacional, el partit de la Delegació Nacionalista, la revolució...

Jo estava encantat i vaig aprofitar l’oportunitat per a iniciar un viatge al passat i recordar alguns esdeveniments que no hauríem d’oblidar mai. Reflexionarem a propòsit dels partits i els analitzarem d’un a un, sospesant les virtuts i els defectes del Partit del Poble i del Partit Nacional... Parlarem també del Partit de la Delegació i de com havia resolt les velles

contradiccions; i, finalment, jo vaig declarar que m'havia convertit en partidari de la independència, perquè els nacionalistes s'havien unit a la revolució.

–L'únic retret que li puc fer –va dir Mansur– és que vosté no estava gens interessat pels problemes socials més bàsics...

–Jo vaig ser educat a Al-Azhar i, sobretot, buscava un compromís, un camí d'unió entre l'orient i l'occident.

–I no li pareix estrany que l'hagen atacat tant els Germans Musulmans com els comunistes?

–No –li vaig dir–; vivíem una època d'antagonismes sovint incomprendibles i per això crec que la revolució va assimilar les millors virtuts de cada partit.

–Vol dir –va insistir el jove– que considera ja resolt el seu antic dilema?

Li vaig respondre que sí, però, en el fons, l'únic dilema que m'interessava aleshores, era el meu dilema privat, un conflicte que ni cap partit ni cap revolució podien resoldre. Vaig resar en silenci l'oració dels solitaris. Després va començar per fi el concert i la meua angoixa va anar fonent-se a mesura que em submergia en una mar de cançons, amb l'esperança que m'ajudaren a resoldre els problemes que feien niu a la meua ànima. Vaig demanar que aquelles cançons m'infongueren pau interior i amor, que em purificaren la ment i que endolciren l'amargor de la meua vida.

–Has sentit la notícia? El consell de ministres s'ha reunit a la casa flotant de Munira al-Mahdia, la primera dama.

El dia ja clarejava quan em vaig retirar a la meua habitació. Però Tolba encara vingué a buscar-me perquè volia saber què m'havia semblat el seu discursset.

–Meravellós –li vaig dir; i la meua veu em va sonar estranya, perquè ja m'havia llevat la dentadura postissa.

–Tu creus que algun dels presents se l'ha cregut?

–Això no té gens d'importància –el vaig contradir.

–Jo crec que serà millor que em busque un altre lloc per a viure...

–Però, què dius? Per què te n'hauries d'anar?

–Per a mi –confessà, contrariat–, el fet d'escoltar aquesta gent que venera unes lleis criminals ja és un motiu més que suficient per a sofrir un altre infart.

–Valdrà més que vagis acostumat-t'hi –vaig tractar d'as-serenar-lo.

–Com t'hi has acostumat tu?

–Tu i jo sempre hem estat molt diferents, no ho oblides –li vaig somriure.

–Espere que tingues malsons tota la nit –em va dir, abans d'anar-se'n.

–Els meus hostes més joves són tan atractius i tan afortunats...

Mariana no podia dissimular la satisfacció que li proporcionaven els nous hostes. Amb tanta gent, les faenes de Zuhra es multiplicaren, però ella es va adaptar a la nova situació a força d'energia.

–A mi –va declarar Tolba–, cap d'ells no m'inspira confiança...

–Ni tan sols Hosni Al-lam? –li vaig preguntar, però ell no m’escoltava.

–El més perillós és Sarhan Al-Buhairi: ho ha fet tot després de la revolució. I jo no havia sentit parlar mai de la família Buhairi... Ben mirat, tots els que viuen a la província de Buhaira són Buhairi... Fins i tot Zuhra podria ser Zuhra Al-Buhairi.

Ni Mariana ni jo ens el prenem de broma i, en aquells moments, Zuhra va passar pel nostre costat; duia la jaqueta grisa que li havia donat Mariana i un mocador blau que s’havia comprat feia poc, amb els seus estalvis. Tenia l’encant i la bellesa d’una flor silvestre.

–Però no em negaràs –li vaig dir– que Mansur Bahi és un jove intel·ligent. És un home de poques paraules i només es dedica al seu treball: és un autèntic fill de la revolució.

–Com pot un jove així, ni qualsevol altre, identificar-se amb la revolució? –va preguntar Tolba, indignat.

–Parles com si, en aquesta terra, no hi haguera llauradors, ni obrers ni joves inquiets.

–La revolució només ha servit per a robar-nos les propietats a uns pocs i la llibertat a tots.

–Ara –li vaig dir– t’omplis la boca parlant de llibertat, i quan tenies un gran poder ni tan sols vas mostrar mai un mínim respecte per aquesta paraula!

En eixir del lavabo, vaig descobrir dues figures al corredor fosc; eren Zuhra i Sarhan, que parlaven en veu baixa. Probablement, en advertir la meua presència, ell va apujar el to de la veu i es posà a parlar de les faenes que havia de fer ella a la pensió. Vaig seguir

el meu camí i vaig entrar a la meua habitació com si no haguera vist res, però la veritat és que estava molt preocupat. Com podia viure tranquil·la Zuhra en aquella casa plena d'homes joves? Més tard, quan em portà el café de mitjan vesprada, li vaig preguntar com havia passat, diumenge passat, les hores lliures.

–Vaig anar al cinema –em va dir, satisfeta.

–Sola?

–No, amb la senyora.

–Que Déu t'acompanye... –li vaig dir, amb afecte.

–Vosté es preocupa per mi com si fóra encara una xiqueta –em va dir, somrient.

–És que ets una xiqueta, Zuhra.

–No; quan cal, sé defensar-me com si fóra un home.

Vaig acostar la meua cara vella a la seua, bella i jove, per advertir-la:

–Zuhra, recorda que els homes joves sempre estan disposats a divertir-se, però quan arriba el moment de prendre decisions importants i serioses... –vaig fer esclafir els dits.

–El meu pare ja m'havia explicat tot això, no es preocupe...

–No puc negar que em preocupe per tu, perquè et tinc molt d'afecte.

–Ja ho sé –em va confessar–; després de mon pare, no he conegut mai un home com vosté. Jo també li tinc afecte.

Mai no havia sentit pronunciar aquelles paraules d'una forma tan dolça. Eren exactament les paraules que m'hauria agradat sentir en boca de dotzenes de boques innocents, si no fóra perquè la calúmnia que prové de la ignorància, al final, em jutjaria com ho fa amb qualsevol home.

[...]